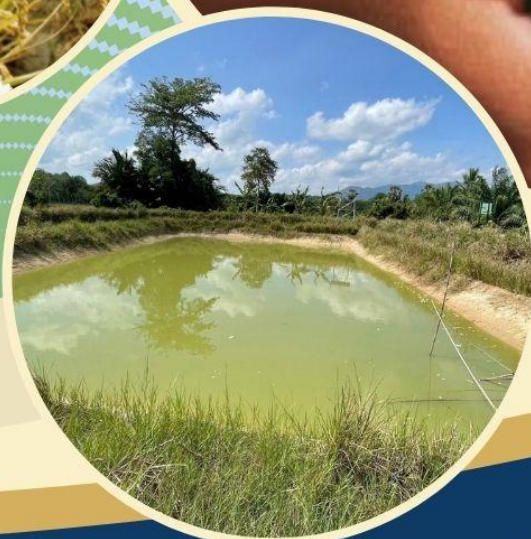

แผนการใช้ที่ดิน

ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

ประจำปี 2567

สถานีพัฒนาที่ดินปัตตานี
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12 กรมพัฒนาที่ดิน

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ได้นำแนวคิดของ องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12 และสถานีพัฒนาที่ดินปัตตานี ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล นำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับ ศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของ เกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สถานีพัฒนาที่ดินปัตตานี ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่าง ถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินปัตตานี

กันยายน 2567

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

สารบัญตาราง

สารบัญรูป

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-1
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-5
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-7

บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2

บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-5

บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-2

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 เขตการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-2
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-3
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-4
7.5 ระยะเวลาดำเนินการ	7-5
เอกสารอ้างอิง	8-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศ จังหวัดปัตตานี	2-4
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี	2-6
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ปี 2566	2-8
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ปี 2566	2-8
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ปี 2565	2-10
3-1	สมบัติดิน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี	3-3
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี	6-3
7-1	กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-9
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568 - 2572)	7-10

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-3
2-1	ขอบเขตการปกครอง ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี	2-4
2-2	สมุดลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดปัตตานี	2-4
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี	2-7
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี	3-4
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี	4-4
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี	4-4
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี	6-5

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และศักยภาพของที่ดินตามหลักการอย่างยั่งยืน...

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน และในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ และรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นในการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดดินที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด ซึ่งบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูงร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น และอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular – Green Economy : BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2566 ถึง 30 กันยายน 2567

1.4.2 สถานที่ ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือ องค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะกรรมการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน/สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสภาพของทรัพยากรของตำบล

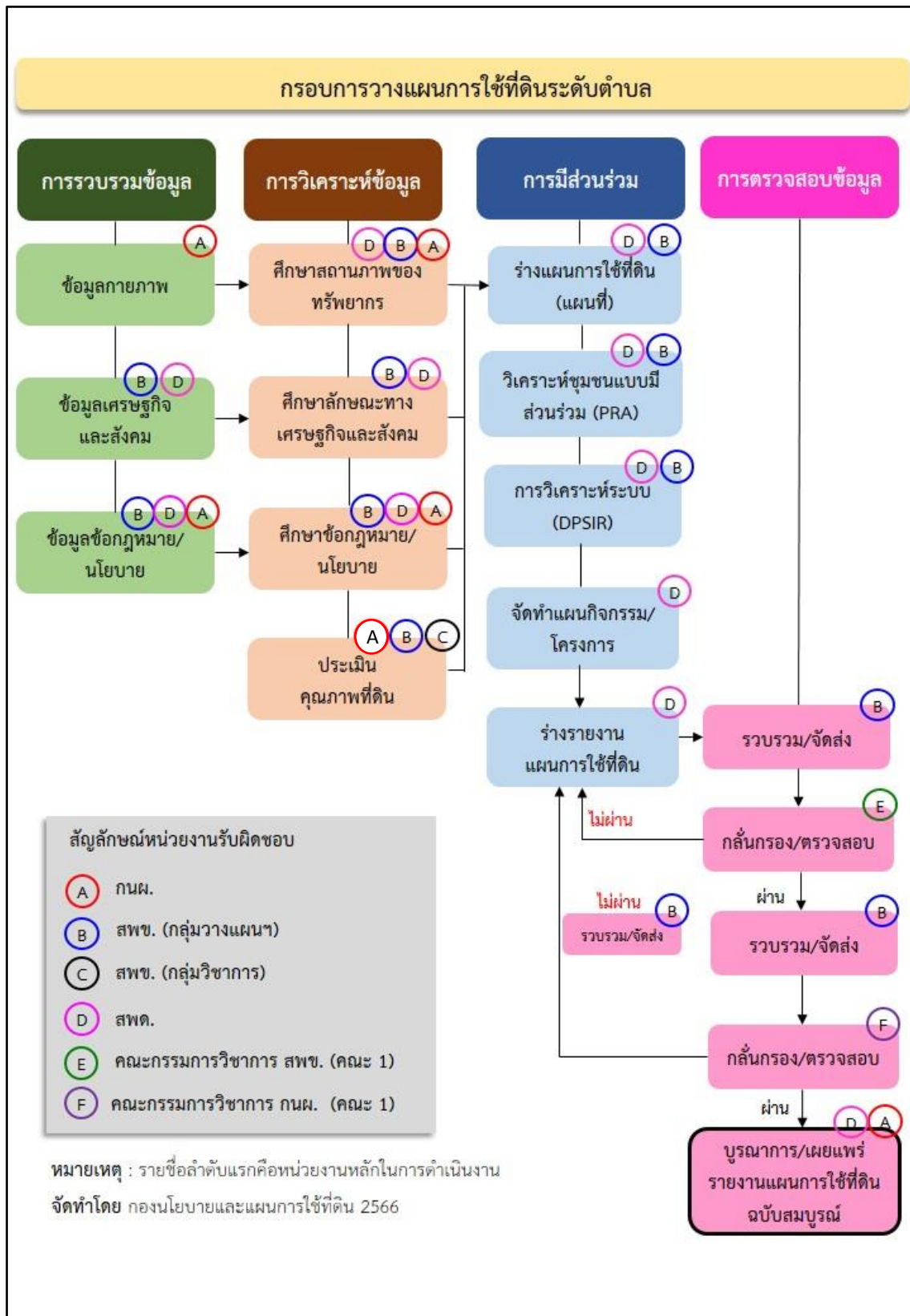
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแสดง ดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

“เป็นชุมชนเข้มแข็ง ดำรงชีวิตตามวิถีพอเพียง สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานได้มาตรฐาน การบริหารจัดการที่โปร่งใส” (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม, 2567)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอปะนาเระ มีพื้นที่ประมาณ 9.46 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,913 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลปนาเระ อำเภอปนาเระ จังหวัดปัตตานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านนอก อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านกลาง อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลจะรัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 4 หมู่บ้าน ดังนี้

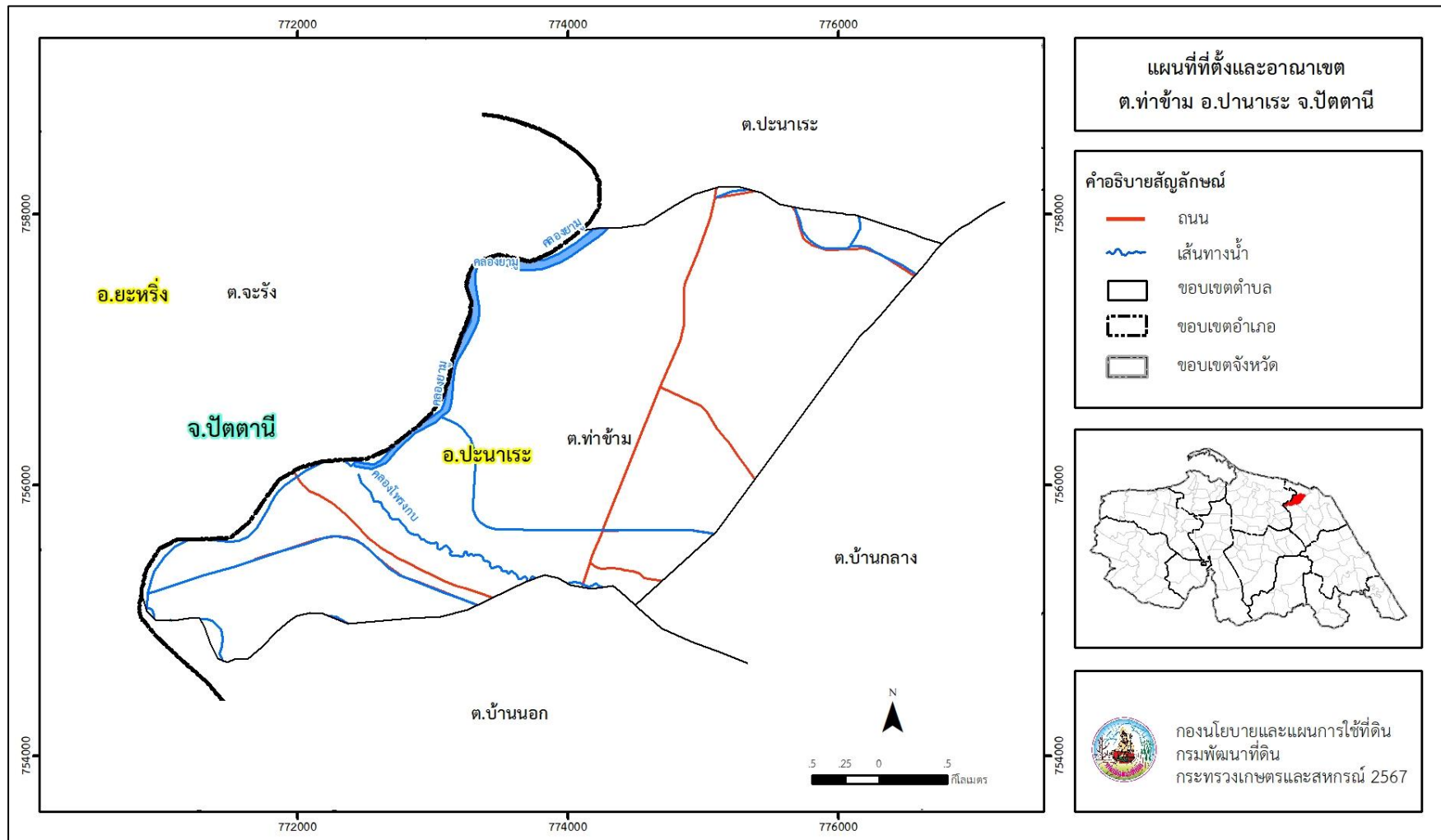
หมู่ที่ 1 บ้านท่าข้าม	หมู่ที่ 3 บ้านท่ามะนาว
หมู่ที่ 2 บ้านสวนหมาก	หมู่ที่ 4 บ้านทุ่ง

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีคลองธรรมชาติ คลองขุด และคลองชลประทานไหลผ่านที่สำคัญ เช่น คลองโพรงกบ และคลองยามู

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

รูปที่ 2-1 ขอบเขตการปกครองตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ.2537-2566) พบว่า ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 27.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 34.4 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุด 22.5 องศาเซลเซียส ในเดือนกุมภาพันธ์

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 2,026.7 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 150 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนธันวาคม มีปริมาณน้ำฝน 407.5 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 18 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี พ.ศ.2537-2566 ณ สถานีตรวจอากาศ จังหวัดปัตตานี ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืชตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนเมษายนถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์

ช่วงที่มีน้ำมากพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนมกราคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

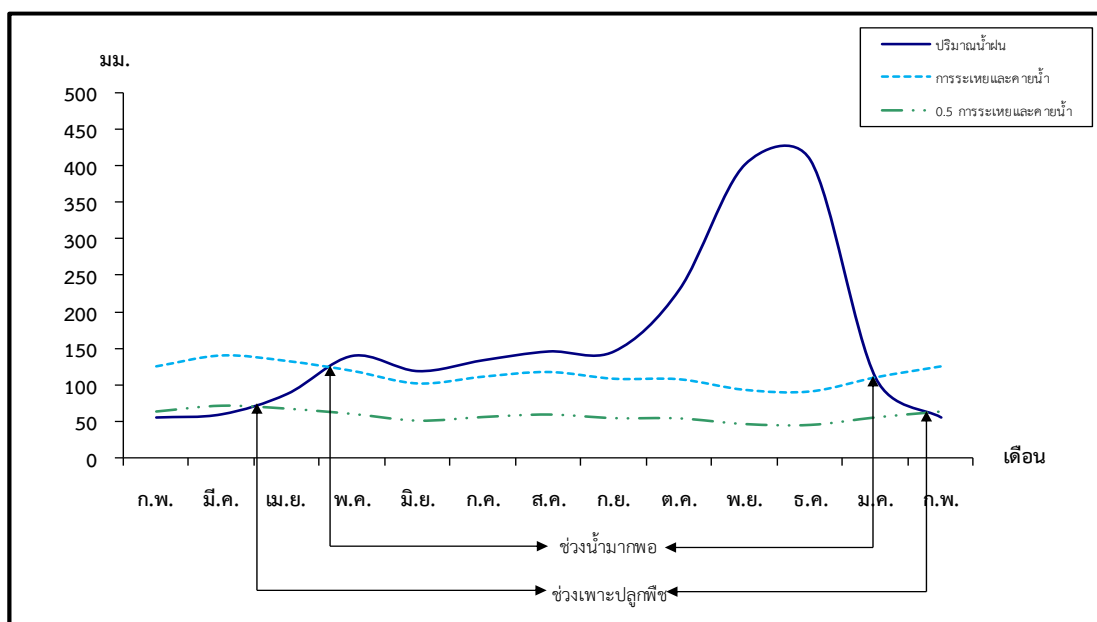
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดปัตตานี¹

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ² (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	22.8	31.1	26.3	82.0	108.3	9.1	109.7	89.5
ก.พ.	22.5	32.4	26.8	79.0	54.3	4.2	125.2	49.6
มี.ค.	23.1	33.5	27.6	79.0	58.7	6.7	140.4	53.2
เม.ย.	24.0	34.4	28.5	78.0	86.6	7.6	132.6	74.6
พ.ค.	24.6	34.2	28.5	79.0	138.9	12.6	118.7	108.0
มิ.ย.	24.3	33.6	28.1	80.0	117.9	12.5	101.1	95.7
ก.ค.	24.2	33.4	27.9	79.0	132.9	12.0	110.7	104.6
ส.ค.	24.0	33.3	27.8	79.0	144.9	13.3	117.2	111.3
ก.ย.	24.0	32.8	27.5	81.0	145.0	15.3	107.7	111.4
ต.ค.	24.0	32.1	27.1	84.0	230.2	18.3	107.0	145.4
พ.ย.	23.8	30.8	26.6	87.0	401.5	20.7	92.1	165.2
ธ.ค.	23.4	30.2	26.2	86.0	407.5	18.3	89.9	165.8
เฉลี่ย	23.7	32.7	27.4	81.1	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	2,026.7	150.6	1,352.3	1,274.3

หมายเหตุ: ¹ เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

² จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2567)

หมายเหตุ: ใช้ข้อมูลปริมาณน้ำฝน 13 เดือน เพราะสามารถแสดงให้เห็นความต่อเนื่องของข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดปัตตานี

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

จากฐานข้อมูลของกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2566) พบว่า สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 843 ไร่ หรือร้อยละ 14.26 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 4,400 ไร่ หรือร้อยละ 74.41 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 1,913 ไร่ หรือร้อยละ 32.35 ได้แก่ นาข้าว และนาร้าง
- 2) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 522 ไร่ หรือร้อยละ 8.83 ได้แก่ ปาล์ม น้ำมัน และยางพารา
- 3) ไม้ผล มีเนื้อที่ 1,828 ไร่ หรือร้อยละ 30.91 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไม้ผลผสม และ

มะพร้าว

- 4) พืชสวน มีเนื้อที่ 137 ไร่ หรือร้อยละ 2.32 ได้แก่ พืชผัก

2.5.3 พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 94 ไร่ หรือร้อยละ 1.59 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าชายเลนสมบูรณ์ และป่าชายเลนรอสภาพฟื้นฟู

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 261 ไร่ หรือร้อยละ 4.41 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง บ่อน้ำในไร่นา และคลองชลประทาน

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 315 ไร่ หรือร้อยละ 5.33 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ทุ่งหญ้าสลับ ไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม และพื้นที่ถม

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดินตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	843	14.26
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	721	12.19
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	92	1.56
U405	ถนน	30	0.51
A	พื้นที่เกษตรกรรม	4,400	74.41
A100	นาไร่	170	2.87
A101	นาข้าว	1,743	29.48
A302	ยางพารา	233	3.94
A303	ปาล์มน้ำมัน	289	4.89
A401	ไม้ผลผสม	1,716	29.02
A405	มะพร้าว	112	1.89
A502	พืชผัก	137	2.32
F	พื้นที่ป่าไม้	94	1.59
F300	ป่าชายเลนรอสภาพฟื้นฟู	16	0.27
F301	ป่าชายเลนสมบูรณ์	78	1.32
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	315	5.33
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	278	4.70
M201	พื้นที่ลุ่ม	33	0.56
M405	พื้นที่ถม	4	0.07
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	261	4.41
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	216	3.65
W202	บ่อน้ำในไร่นา	42	0.71
W203	คลองชลประทาน	3	0.05
ผลรวมทั้งหมด		5,913	100.00

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566)

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2566 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลท่าข้ามมีประชากรรวม 2,047 คน แยกเป็นชาย 1,027 คน เป็นหญิง 1,020 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 216.37 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 757 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มากขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 415 ครัวเรือน หรือร้อยละ 54.82 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 342 ครัวเรือน หรือร้อยละ 45.18 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 และตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลท่าข้าม	757	1,027	1,020	2,047
หมู่ที่ 1 ท่าข้าม	279	253	267	520
หมู่ที่ 2 สวนหมาก	145	218	209	427
หมู่ที่ 3 ท่ามะนาว	152	191	220	411
หมู่ที่ 4 ทุ่ง	181	365	324	689

ที่มา: กรมการปกครอง (2567)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ปี 2566

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	757	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มากขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	415	54.82
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	342	45.18

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2567)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2567)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มีพื้นที่รวมทั้งหมด 5,913 ไร่ และมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 757 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-3) จากการวิเคราะห์พบการถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 7.81 ไร่ จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบันของตำบล มีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด 4,400 ไร่ หรือร้อยละ 74.41 ของเนื้อที่ทั้งหมด และเมื่อนำมาประเมินพบการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 10.60 ไร่ (เนื้อที่ของตำบลรวมต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด)

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ประชากรในตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 415 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) มีการใช้ที่ดินสำหรับปลูกไม้ผลผสม และข้าว ทางด้านการเลี้ยงสัตว์เกษตรกรจะมีการเลี้ยงไว้เพื่อบริโภค หากเหลือจึงจำหน่ายเป็นรายได้เสริม นอกจากนี้ประชากรยังประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ รับจ้างทั่วไป และอื่น ๆ บางครัวเรือนประกอบอาชีพหลายอย่างควบคู่กันไป

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมการพัฒนาชุมชน ปี 2565 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 276,839 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 83,974 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 128,989 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 39,127 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 147,850 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 44,848 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ปี 2565

ตำบล/หมู่บ้าน	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)		รายจ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)	
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง	ครัวเรือน	บุคคล	ครัวเรือน	บุคคล
ตำบลท่าข้าม	219,583	22,594	26,440	8,222	276,839	83,974	128,989	39,127
หมู่ที่ 1 ท่าข้าม	262,036	20,725	37,167	6,320	326,248	107,060	117,653	38,609
หมู่ที่ 2 สวนหมาก	271,094	30,873	19,818	3,824	325,608	110,707	265,723	90,346
หมู่ที่ 3 ท่ามะนาว	145,748	7,564	22,722	9,659	185,694	71,202	121,724	46,673
หมู่ที่ 4 ทุ่ง	198,253	31,594	21,957	12,159	263,963	60,083	54,834	12,481

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2567)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูล ไม่พบพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1AR เนื้อที่ 175 ไร่

2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เนื้อที่ 5,738 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่า ในพื้นที่ตำบลท่าข้าม มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี พ.ศ.2537 - 2566 มีปริมาณน้ำฝนรวม 2,026.7 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลท่าข้าม มีแหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ คลองโพรงกบ และคลองยามู

3.2.3 น้ำบาดาล จากฐานข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลท่าข้าม มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 11 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 7 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 2 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 5 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Blm-lsA ชุดดินบางละมุง มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนดินร่วน ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 261 ไร่ หรือร้อยละ 4.41 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Pti-slA ชุดดินปัตตานี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 855 ไร่ หรือร้อยละ 14.46 ของเนื้อที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน Pti-fl-sIA ดินปัตตานีที่เป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,365 ไร่ หรือร้อยละ 23.09 ของเนื้อที่ตำบล
- 4) หน่วยแผนที่ดิน Ra-clA ชุดดินระแงะ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 417 ไร่ หรือร้อยละ 7.05 ของเนื้อที่ตำบล
- 5) หน่วยแผนที่ดิน Ts-lA ชุดดินตันไทร มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วน ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 311 ไร่ หรือร้อยละ 5.26 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 2 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Bc-lsA ชุดดินบาเจาะ มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนดินร่วน ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 337 ไร่ หรือร้อยละ 5.70 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Bh-lsA ชุดดินบ้านทอน มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนดินร่วน ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,172 ไร่ หรือร้อยละ 36.73 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 2 หน่วยแผนที่ ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน EC ดินตะกอนชะวากทะเลปะปนกัน มีเนื้อที่ 80 ไร่ หรือร้อยละ 1.35 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน W พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 115 ไร่ หรือร้อยละ 1.95 ของเนื้อที่ตำบล

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินเปรี้ยวจัด มีเนื้อที่ 2,948 ไร่ หรือร้อยละ 49.86 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ชุดดินปัตตานี (Pti) ดินปัตตานีที่เป็นดินร่วนละเอียด (Pti-fl) ชุดดินระแงะ (Ra) และชุดดินตันไทร (Ts) และปัญหาดินทรายจัด มีเนื้อที่ 2,770 ไร่ หรือร้อยละ 46.84 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ชุดดินบาเจาะ (Bc) ชุดดินบ้านทอน (Bh) และชุดดินบางละมุง (Blm)

รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอืดตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Bc-lsA	0-2	>150	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	<10	<35	5.0-6.5	5.0-6.0	<2	-	337	5.70
Bh-lsA	0-2	50-100	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	4.5-6.0	5.0-6.0	<2	-	2,172	36.73
Blm-lsA	0-2	>150	เลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	5.0-6.0	<2	-	261	4.41
Pti-fl-slA	0-2	>150	เลว	ต่ำ	<10	35-75	5.5-6.5	5.5-8.0	<2	50-100	1,361	23.02
Pti-fl-slA*	0-2	>150	เลว	ปานกลาง	<10	35-75	5.5-6.5	5.5-8.0	<2	50-100	4	0.07
Pti-slA	0-2	>150	เลว	ต่ำ	<10	35-75	5.5-6.5	5.5-8.0	<2	50-100	855	14.46
Ra-clA	0-2	>150	เลวมาก	ต่ำ	>20	<35	4.5-5.0	4.5-5.0	<2	50-100	417	7.05
Ts-lA	0-2	>150	เลวมาก	ต่ำ	>20	<35	4.5-5.0	4.5-5.0	<2	50-100	13	0.22
Ts-lA*	0-2	>150	เลวมาก	ปานกลาง	>20	<35	4.5-5.0	4.5-5.0	<2	50-100	298	5.04
EC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	80	1.35
W	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	115	1.95
รวมทั้งหมด											5,913	100.00

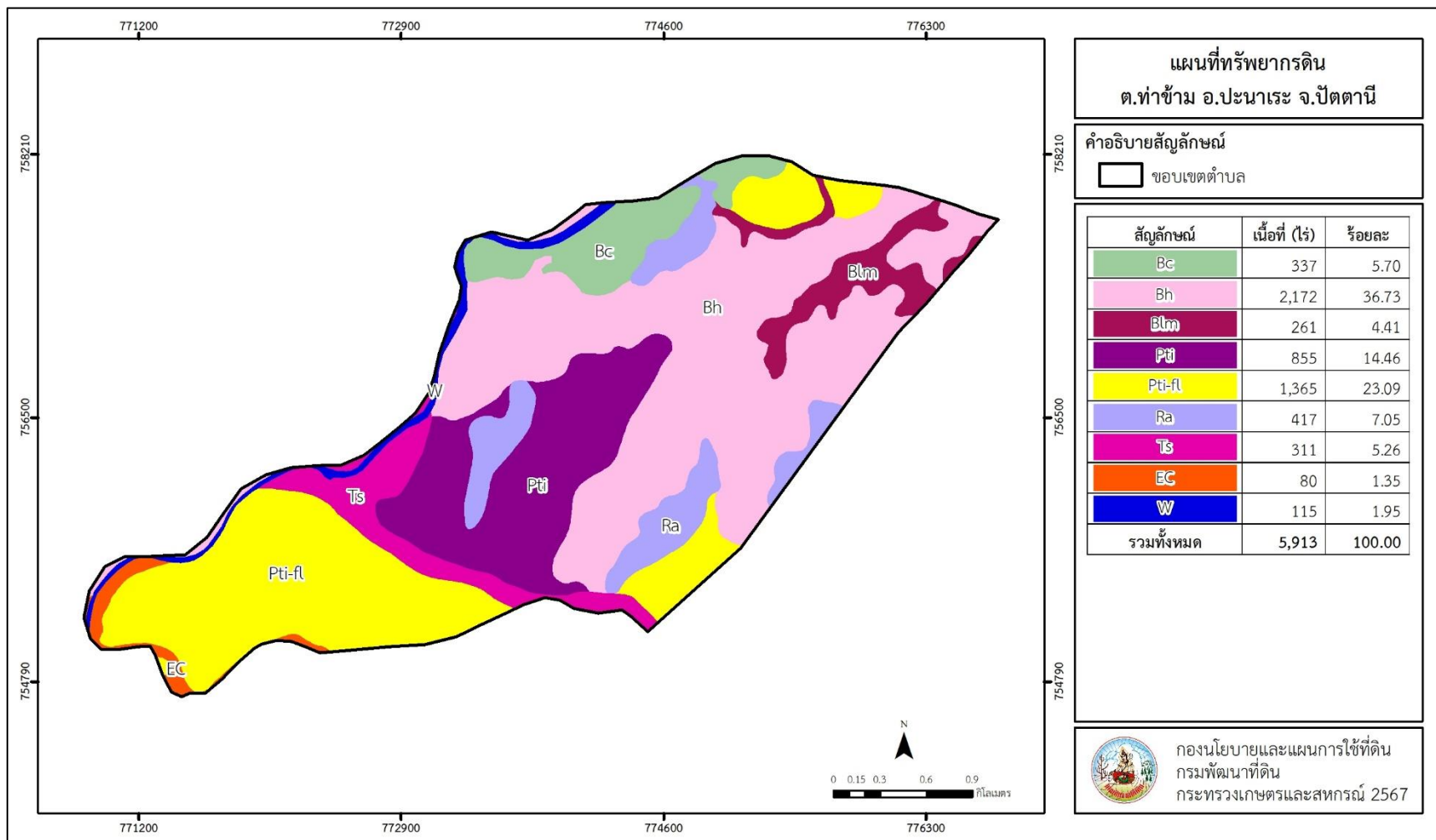
หมายเหตุ: 1. * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

2. เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2566)

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดินตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

มีการประชุมวันที่ 16 สิงหาคม 2567 เวลา 10.00-12.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม มีผู้แทนจากอปท. เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เกษตรกรผู้แทนจาก 4 หมู่บ้าน และหมอดินอาสาภายในตำบล

ลักษณะการผลิตพืชส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเป็นหลัก และการผลิตเป็นระบบของทั้งการจำหน่ายและบริโภคในครัวเรือน พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกเป็นข้าวพื้นเมือง ได้แก่ พันธุ์เล็บนก และพันธุ์ชื่บูกันตัง ผลิตได้ถึง 2 ครั้งต่อปี ซึ่งได้รับประโยชน์จากระบบการส่งน้ำชลประทาน มีการวางเว้นเพียง 2 เดือนต่อปีเท่านั้น ทำให้มีเวลาการพักดินน้อยมาก พื้นที่มีระบบส่งน้ำจากชลประทานแต่เป็นส่วนปลายน้ำ ทำให้ไม่เพียงพอต่อการต่อการผลิตข้าว และการบริหารจัดการสรรการใช้น้ำก็เป็นอุปสรรคต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ปลายน้ำ มีพื้นที่นาร้างอยู่ในพื้นที่เนื่องจากมีน้ำท่วมขังตลอดเวลา ไม่สามารถระบายน้ำได้ และส่วนหนึ่งยังเกิดจากขาดแรงงานภาคการเกษตร เพราะส่วนใหญ่ที่ทำการเกษตรเป็นผู้สูงอายุ คนรุ่นใหม่ไม่นิยมทำการเกษตร และต้นทุนที่สูง

การปรับเปลี่ยนการผลิต เกษตรกรยังอยากให้มีการเข้าไปฟื้นฟูพื้นที่นาร้างให้กลับมาทำนา โดยซ่อมแซมเส้นทางส่งน้ำเข้าสู่แปลงนา ส่งเสริมสนับสนุนการไถปรับพื้นที่ และการปรับปรุงดินเพื่อเพิ่มผลผลิต บางส่วนมีความต้องการที่ปรับเปลี่ยนพื้นที่นาร้าง เข้าร่วมโครงการขุดคู-ยกร่อง เพื่อปลูกปาล์มน้ำมัน และปลูกพืชผสมผสาน

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลท่าข้าม คือ

- 1) ขาดความสมบูรณ์ของดิน บางพื้นที่มีน้ำทะเลหนุนเข้ามายังแปลงนาข้าว
- 2) เกษตรกรขาดองค์ความรู้ในเรื่องการจัดการดิน การใช้ปุ๋ยที่จะทำให้ผลผลิตดีขึ้น
- 3) การบริหารจัดการน้ำลงสู่พื้นที่การเกษตรยังไม่สมบูรณ์ ส่งผลให้เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร คลองไส้ไก่ที่ตื้นเขิน
- 4) พื้นที่ลุ่มต่ำประสบภัยน้ำท่วมขังในช่วงฤดูการฝน
- 5) แรงงานภาคการเกษตรน้อยลงเนื่องจากเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

4.1.2 ความต้องการของชุมชน และเกษตรกรตำบลท่าข้าม ที่มีความต้องการ ประกอบด้วย

- 1) พัฒนาปรับปรุงคุณภาพดิน ด้วยวัสดุปุ๋ยและเมล็ดพันธุ์ปอเทือง
- 2) ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดการดินเพื่อทำการเกษตรและตรวจวิเคราะห์ดิน
- 3) พัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพตั้งแต่ต้นน้ำ ถึง ปลายน้ำ
- 4) ปรับเปลี่ยนพื้นที่เป็นขุดคู-ยกร่อง เพื่อปลูกพืชผสมผสาน ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว
- 5) ส่งเสริมผลักดันฟื้นฟูนาร้างให้กลับมาทำนาข้าว

- โดยให้หน่วยงานเข้าไปส่งเสริมในด้านการปรับปรุงคุณภาพดิน

- ผลักดันการปลูกข้าวพันธุ์มะโนะ
- วิธีกำจัดศัตรูพืช

ผลจากการจัดทำกรมีส่วนร่วมนของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

- 1) **แรงขับเคลื่อน (Driver)** มี 3 ประการ คือ
 - 1.1) ดินเสื่อมโทรม
 - 1.2) สภาพภูมิอากาศ
 - 1.3) ระบบกระจายน้ำที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ
- 2) **แรงกดดัน (Pressure)** ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 2 ประการ คือ
 - 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
 - 2.2) แก้ไขเรื่องน้ำเพื่อการเกษตร
- 3) **สถานะ (State)** ที่เกิดแรงกดดัน มี 3 ประการ คือ
 - 3.1) น้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร
 - 3.2) ความเสื่อมโทรมของดินทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ
 - 3.3) ขาดแรงงานภาคการเกษตร
- 4) **ผลกระทบ (Impact)** ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 3 ประการ คือ
 - 4.1) ผลผลิตตกต่ำ รายได้ลดลง
 - 4.2) มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต
 - 4.3) ขาดเงินทุนในการทำการเกษตร
- 5) **การตอบสนอง (Response)** ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

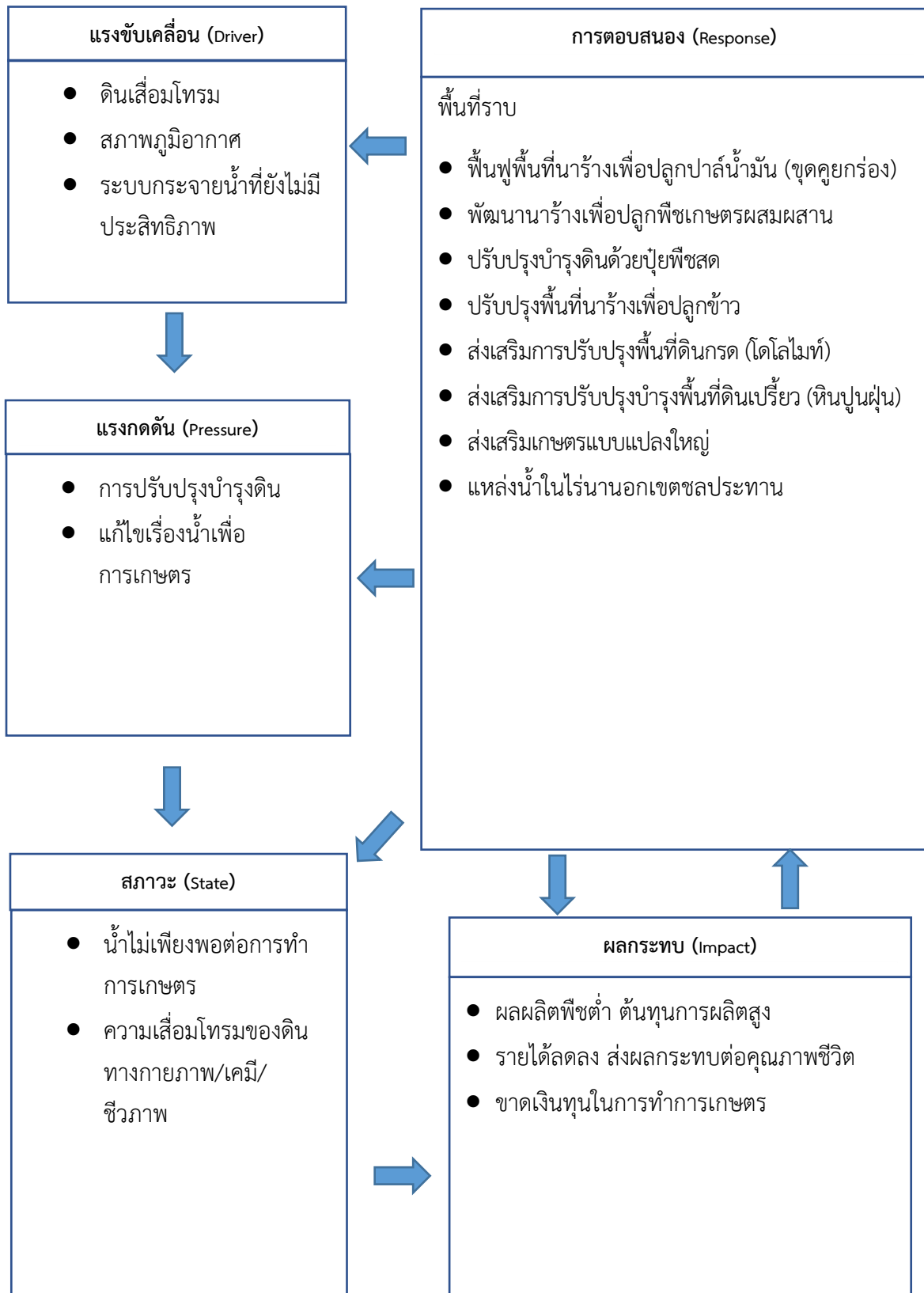
พื้นที่ราบ

- 5.1) ส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรในจังหวัดชายแดนภาคใต้
 - ฟื้นฟูพื้นที่นาร้างเพื่อปลูกปาล์มน้ำมัน (ชุดคูยกร่อง)
 - ปรับปรุงพื้นที่นาร้างเพื่อปลูกข้าว
 - พัฒนานาร้างเพื่อปลูกพืชเกษตรผสมผสาน
- 5.2) ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร/เกษตรอินทรีย์
 - ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน (ปอเทือง)
- 5.3) ปรับปรุงพื้นที่ดินกรด
 - ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด (โดโลไมท์)
- 5.4) ปรับปรุงพื้นที่ดินเปรี้ยว
 - การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินเปรี้ยว (หินปูนฝุ่น)
- 5.5) ส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

อนาคต

- (1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
 - (2) จัดอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - ปรับรูปแบบนาลักษณะที่ 3
 - (3) ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี
 - (4) ปรับปรุงคุณภาพดิน
- ดั่งมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

1) ข้าวนาปี ประกอบด้วย พันธุ์เล็บนก และพันธุ์ซีบูกันตัง เกษตรกรปลูกข้าวนาปรังระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคม และเกษตรกรปลูกข้าวนาปรังระหว่างเดือนมีนาคม ถึง เดือนตุลาคม

2) ไม้ยืนต้น ประกอบด้วย

ยางพารา พันธุ์ RRIM 600 หยุดกรีตช่วงเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม (ผลัดใบ) และช่วงเดือนธันวาคม (ลมมรสุม)

ปาล์มน้ำมัน งดเก็บเกี่ยวช่วงเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนตกชุกของภาคใต้ อาจมีน้ำท่วมขังได้ภายในสวนปาล์มน้ำมัน

3) ไม้ผลผสม ประกอบด้วย มังคุด มะพร้าว และลองกอง

เดือน ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าว	ข้าวนาปี											ข้าวนาปี
			ข้าวนาปรัง									
2. ไม้ยืนต้น	ยางพารา					ยางพารา						
	ปาล์มน้ำมัน											
3. ไม้ผล	ไม้ผลผสม											

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบันตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ หรือการปลูกพืชต่างๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ และความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิตและคำรณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือ กิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือ ปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดิน ด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1 การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2 ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3 ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1 สภาวะการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการเขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2 ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ยางพารา มะพร้าว ข้าว ปาล์มน้ำมัน และกล้วย

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

หน่วยที่ดิน	ยางพารา	มะพร้าว	ข้าว	ปาล์มน้ำมัน	กล้วย
Bc-lsA	S2n	S2n	N	S3o	S2ns
Bh-lsA	S2rons	S3r	S2ons	S3r	N
Blm-lsA	N	N	S2ns	S3o	S3o
Pti-fl-sIA	N	N	S3z	S3zo	S3zo
Pti-fl-sIA*	N	N	S3z	S3zo	S3zo
Pti-slA	N	N	S3z	S3zo	S3o
Ra-clA	N	N	S3z	N	N
Ts-lA	N	N	S3z	N	S3o
Ts-lA*	N	N	S3z	N	N

หมายเหตุ: * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน
ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

- r = สภาวะการหยั่งลึกของราก
- z = สารพิษ
- o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช
- n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร
- s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี ช่วงปี 2566-2570 เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพ โดยเฉพาะทางการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ และเขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัดร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 เขตการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่า แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี สามารถกำหนดออกเป็น 5 เขตหลัก ได้แก่ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ และเขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 1 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง มีเนื้อที่ 4,367 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 73.86 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมขั้นดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 1 ประเภท คือ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) เป็นเขตที่มีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำโดยเฉพาะระบบชลประทาน มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม ติดข้อจำกัดจากลักษณะดิน ซึ่งมีสมบัติดินที่ไม่เหมาะสมบางประการ มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2211) มีเนื้อที่ 1,895 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 32.04 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะ นาปีตามด้วยนาปรัง และบางพื้นที่ทำนาปีตามด้วยพืชฤดูแล้งชนิดต่าง ๆ เช่น พืชผัก แตงโม และข้าวโพด เป็นต้น

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2212) มีเนื้อที่ 1,827 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 30.89 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ มะพร้าว

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2213) มีเนื้อที่ 509 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 8.60 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูก ได้แก่ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน

- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2215) มีเนื้อที่ 137 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 2.32 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูก ได้แก่ กล้าย

ทั้งนี้ในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) หากมีการปรับปรุงบำรุงดิน หรือ ปรับโครงสร้างของพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น ยกร่อง จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำประเภทต่างๆ สามารถยกระดับเป็นเขตเกษตรกรรมขั้นดีได้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำไว้แล้ว โดยเฉพาะระบบชลประทาน

6.2.2 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 843 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 14.26 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 1 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 843 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 14.26 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

6.2.3 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 261 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.42 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขต รong ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 216 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 3.65 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง และแม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 46 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.77 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน และอ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.4 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 353 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.98 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น เหมืองแร่ ที่ทิ้งขยะ หาดทราย และไม้พุ่ม เป็นต้น

6.2.5 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 88 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.48 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก และป่าชุมชน

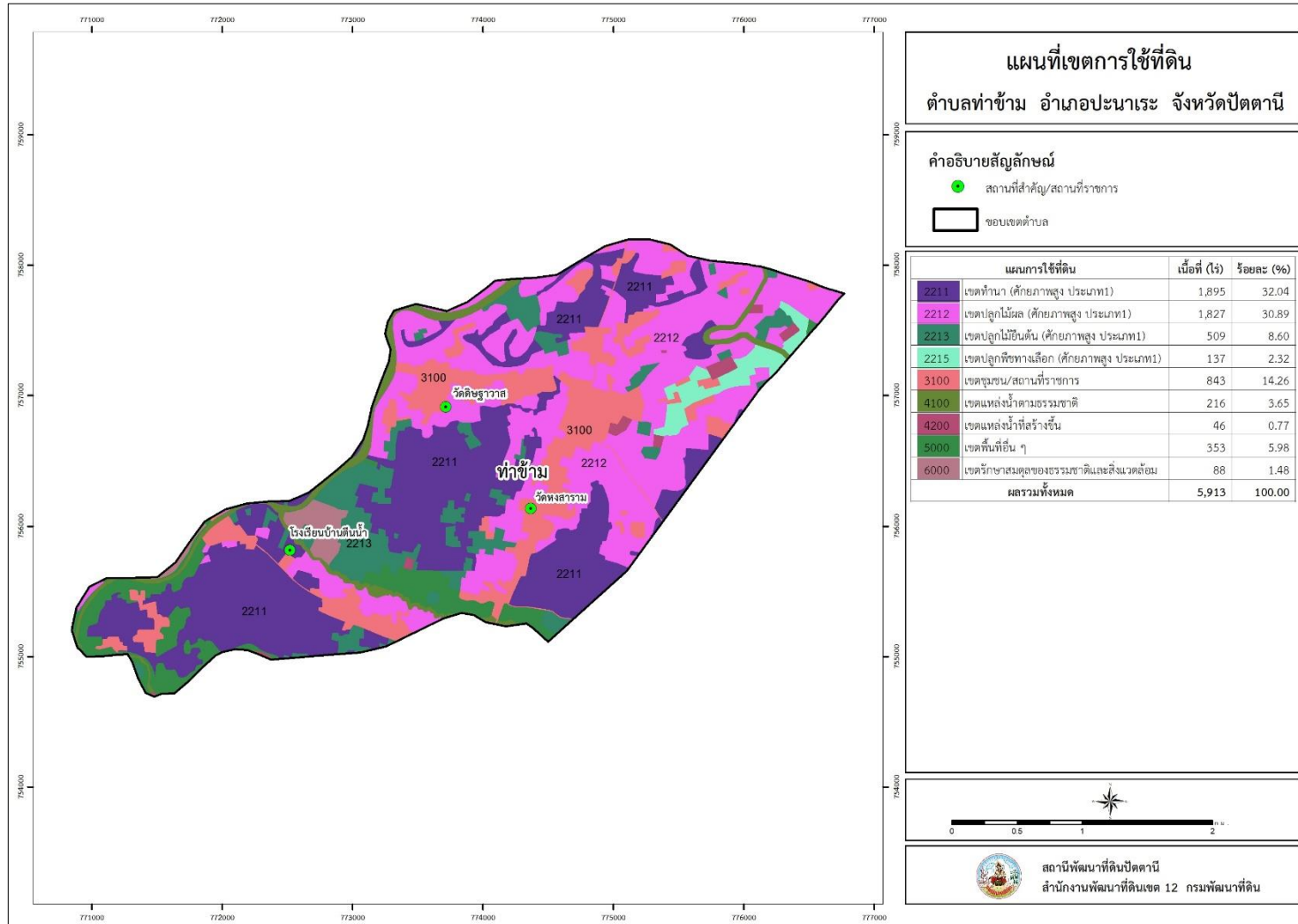
ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
2000 เขตเกษตรกรรม	4,367	73.86
2220 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	4,367	73.86
2211 เขตทำนา (ประเภทที่ 1)	1,895	32.04
2212 เขตปลูกไม้ผล (ประเภทที่ 1)	1,827	30.89
2213 เขตปลูกไม้ยืนต้น (ประเภทที่ 1)	509	8.60
2215 เขตปลูกพืชทางเลือก (ศักยภาพสูง ประเภท1)	137	2.32
3000 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	843	14.26
3100 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	843	14.26
4000 เขตแหล่งน้ำ	261	4.42
4100 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	216	3.65
4200 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	46	0.77
5000 เขตพื้นที่อื่นๆ	353	5.98
6000 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	88	1.48
รวม	5,913	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานีแล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568 ถึง 2572

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าข้าม ไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินปัตตานี เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินปัตตานี นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

7.2.1 เขตเกษตรกรรม

1) เขตทำนา ศักยภาพการผลิตสูง ประเภทที่ 1 มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

1.1) ปรับปรุงคุณภาพดิน

1.1.1) จัดหาปุ๋ยเพื่อการเกษตร (หินปูนฝุ่น)

1.1.2) ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินเปรี้ยวดินเค็มภาคใต้

1.2) พัฒนาตามศักยภาพของพื้นที่

1.2.1) จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ปรับรูปแบบลักษณะที่ 1 (ปั้นคันนา)

1.3) ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

1.3.1) ผลิต จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด

1.3.2) ส่งเสริมการใช้พืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน (โปะเทือง)

1.3.3) ไถกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุในดิน

1.4) โครงการฟื้นฟูพื้นที่นาร้างเพื่อปลูกปาล์มน้ำมันภาคใต้

1.4.1) จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อปลูกปาล์มน้ำมัน (ชุดคู-ยกร่อง)

1.5) พัฒนาคุณภาพดินในระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

1.5.1) ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน

2) เขตปลูกไม้ผล ศักยภาพการผลิตสูง ประเภทที่ 1 มีแผนงาน /โครงการ ดังนี้

- 2.1) ปรับปรุงคุณภาพดิน
 - 2.1.1) ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด
- 2.2) ก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
 - 2.2.1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- 2.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
 - 2.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

3) เขตปลูกไม้ยืนต้น ศักยภาพการผลิตสูง ประเภทที่ 1 มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 3.1) ปรับปรุงคุณภาพดิน
 - 3.1.1) ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด

7.3 7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

1) เขตปลูกข้าว มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

- 1.1) โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวพันธุ์ดี (ศูนย์วิจัยข้าวปัตตานี)
- 1.2) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวในรูปแบบแปลงใหญ่ (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ ร่วมกับศูนย์วิจัยข้าวปัตตานี)
- 1.3) โครงการส่งเสริมการฟื้นฟูนาร้าง (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ ร่วมกับศูนย์วิจัยข้าวปัตตานี)
- 1.4) โครงการส่งเสริมใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินในแปลงนาข้าว (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ)
- 1.5) โครงการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพจากหอยเชอร์รี่และเศษวัสดุเศษเหลือ (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ)
- 1.6) โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวคุณภาพเพื่อจำหน่าย (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ)

2) เขตปลูกไม้ผล/พืชผัก มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

- 2.1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพมะพร้าว และการบริหารจัดการสวน (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ)
- 2.2) โครงการส่งเสริมทำการเกษตรเพิ่มรายได้ในสวนมะพร้าว (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ)
- 2.3) โครงการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตมะพร้าวเพื่อเพิ่มมูลค่า (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ)
- 2.4) โครงการส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน แหล่งสร้างรายได้ (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ)
- 2.5) โครงการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ)

2.6) โครงการบริหารจัดการและเชื่อมโยงเครือข่ายตลาดสินค้าและผลผลิตทางการเกษตร (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานี)

4) เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

4.1) โครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (ด้านประมง : สัตว์น้ำจืด) (สำนักงานประมงจังหวัดปัตตานี)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การขาดแคลนน้ำ และเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลท่าข้าม กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลท่าข้าม ในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาดินเสื่อมโทรม และ (2) ปัญหาระบบส่งน้ำ กระจายน้ำที่ไม่ถึงปลายน้ำ และมีปัญหารองลงมา คือ ปัญหาน้ำท่วมเกิดความเสียหายตามธรรมชาติจากปริมาณน้ำหลากในฤดูกาล ปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้นจะรวมถึง (1) การชะล้างพังทลายของดิน (2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และ (3) ดินตื้น โดยในพื้นที่ตำบลท่าข้าม คุณภาพของดินจึงไม่ค่อยจะเหมาะสมต่อการเกษตร จากการที่สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศของตำบลท่าข้าม ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มทั้ง 4 หมู่บ้าน ทำสวน และปลูกไม้ผล ซึ่งต่างจากบริเวณที่ราบลุ่ม จะเป็นบริเวณที่เกษตรกรทำนา และไร่นาสวนผสม บริเวณรอบบ้านมีการปลูกไม้ผล ตำบลท่าข้ามมีพื้นที่ป่าชุมชน 12 ไร่ อยู่ในเขตหมู่ที่ 2 ลักษณะป่าตามธรรมชาติ เกษตรกรในหมู่บ้านจึงได้พัฒนาเป็นป่าชุมชน ปรับปรุง มีการปลูกพืชสมุนไพรเสริมเพื่อเป็นแหล่งขยายพันธุ์และเกษตรกรสามารถนำไปประโยชน์ได้ในโอกาสต่อไป ในส่วนของปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานาน โครงสร้างของดินได้มีการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นระยะเวลานานทำให้ดินแน่นตัว น้ำในดินและอากาศในดินที่เคยมีอยู่สูญหายไป ส่วนธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุ ก็มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกัน เนื่องจากพืชนำไปใช้ และอินทรีย์วัตถุได้สลายตัวไป

ในกรณีของการขาดแคลนนํ้า นั้น นอกจากผลการทับถมของตะกอนดินในแหล่งน้ำจืดต้นเขินดังกล่าวข้างต้นแล้ว การที่ประชากรเพิ่มขึ้น กิจกรรมที่ต้องใช้น้ำเพิ่มขึ้น ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อกักน้ำในดิน คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อจัดหาน้ำให้แหล่งน้ำต้นทุน โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการ

ประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก้ไขปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำและน้ำท่วม จะสรุปได้ว่า มี 4 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งน้ำในปัจจุบันซึ่งรวมถึงอ่างเก็บน้ำ ฝ่ายกั้นน้ำ เป็น (2) ขุดเจาะบ่อบาดาล (3) ก่อสร้างคลองส่งน้ำเพื่อการกระจายน้ำ และ (4) ป้องกันน้ำท่วม

เพื่อตอบสนองข้อเสนอดังกล่าวทั้ง 4 ประการนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้วสรุปได้ว่า “ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหรือใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง แล้วจะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำหรือน้ำท่วมทั้งตำบลได้โดยสิ้นเชิง”

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำหรือน้ำท่วมจะต้องดำเนินการทั้งตำบล กับปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ตอนบน โดยจัดทำโครงการ “การพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบ” ทั้งพื้นที่ตำบลที่รวมข้อเสนอในการแก้ไขปัญหา โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ 1. ส่วนของต้นน้ำ การจัดการพื้นที่ต้องปลูกป่าเสริม สร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อรักษาน้ำให้อยู่ในพื้นที่ การสูญเสียดิน และชะลอการไหลของน้ำ 2. ส่วนของกลางน้ำ สภาพพื้นที่ประกอบด้วยที่ราบ พื้นที่บางส่วนมีระดับความสูญเสียดินในระดับรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุด การจัดการพื้นที่ควรก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดรูปที่ดิน วางผังน้ำทั้งระบบ และสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต และ 3. ส่วนของปลายน้ำ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีส่วนน้อยที่มีความเสี่ยงในการสูญเสียดินจากการชะล้างพังทลายของดินและไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำ การจัดการพื้นที่ควรพัฒนาที่ดินและระบบน้ำ ได้แก่ การขุดลอกคลอง ก่อสร้างสระน้ำ ฝายกั้นน้ำ คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำหรือผนังป้องกันน้ำท่วม การขุดบ่อบาดาล ปรับรูปที่ดินปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต และการทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อให้การใช้ที่ดินสามารถใช้พื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ทั้งตัวเกษตรกร ชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม จากกรณีปัญหานี้ได้มีข้อเสนอจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการดำเนินการ ดังนี้

1. แก้ไขปัญหาทรัพยากรดินมีข้อจำกัด กรณีปัญหาทรัพยากรดินมีข้อจำกัดนั้น ได้มีข้อเสนอจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการดำเนินการ ดังนี้

1. ปรับปรุงคุณภาพดิน

- 1.1) จัดหาปุ๋ยเพื่อการเกษตร (โดโลไมท์)
- 1.2) ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด
- 1.3) จัดหาปุ๋ยเพื่อการเกษตร (หินปูนฝุ่น)
- 1.4) ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินเปรี้ยวดินเค็มภาคใต้

2. พัฒนาคุณภาพดินในระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

- 2.1) ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน

3. ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

- 3.1) ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก พด.
- 3.2) พัฒนาต่อยอดกลุ่มส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีเข้าสู่การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

3.3) โกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุในดิน

2. แก้ไขปัญหาการใช้ที่ดิน กรณีพื้นที่นาทิ้งร้าง/น้ำท่วมซ้ำซาก นั้น ได้มีข้อเสนอจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการดำเนินการ ดังนี้

1. พัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map

1.1) จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map

2. การพัฒนาที่ดินเพื่อป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติทางการเกษตร
 - 2.1) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เสี่ยงภัยทางการเกษตร
3. พัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปลูกปาล์มน้ำมันในจังหวัดภาคใต้
 - 3.1) จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ (ชุดคูยก่อง) พร้อมพันธุ์ปาล์มน้ำมัน
4. พื้นฟูพื้นที่นาร้างปลูกปาล์มน้ำมันภาคใต้
 - 4.1) จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

7.5 ระยะเวลาดำเนินการ

7.5.1 ไตรมาสแรกของปีงบประมาณ 2568 (ต.ค. - ธ.ค. 2567) กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ คือ

1) งานเร่งด่วน

งานเร่งด่วน คือ การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมทางการเกษตร

ขุดลอกคลอง เพื่อป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่กรณีเกิดอุทกภัย และใช้ในการเกษตร

7.5.2 ไตรมาส 2 ของปีงบประมาณ 2568 (ม.ค. - มี.ค. 2568) กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ คือ

1) เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพสูง ประเภทที่ 1) และไม้ยืนต้น (ศักยภาพสูง ประเภทที่ 1) มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 1.1) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
 - การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 1.2) การบริหารจัดการน้ำ
 - การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- 1.3) พัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map
 - จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม

ตาม Agri-Map

- 1.4) การพัฒนาที่ดินเพื่อป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติทางการเกษตร
 - การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เสี่ยงภัยทางการเกษตร
- 1.5) พัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปลูกปาล์มน้ำมันในจังหวัดภาคใต้
 - จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ (ชุดคูยก่อง) พร้อมพันธุ์ปาล์มน้ำมัน
- 1.6) พื้นฟูพื้นที่นาร้างปลูกปาล์มน้ำมันภาคใต้
 - จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

7.5.3 ไตรมาส 3 ของปีงบประมาณ 2568 (เม.ย. - มิ.ย. 2568) กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ คือ

1) เขตทำนา (ศักยภาพสูง ประเภทที่ 1) มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 1.1) ปรับปรุงคุณภาพดิน
 - จัดหาปุ๋ยเพื่อการเกษตร (หินปูนฝุ่น)
 - ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินเปรี้ยวดินเค็มภาคใต้
- 1.2) ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
 - ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก พด.

- พัฒนาต่อยอดกลุ่มส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีเข้าสู่การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

- โลกบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุในดิน

7.5.4 ไตรมาส 4 ของปีงบประมาณ 2568 (ก.ค. - ก.ย. 2568) กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ คือ

1) เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพสูง ประเภทที่ 1) และไม้ยืนต้น (ศักยภาพสูง ประเภทที่ 1) มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

1.1) พัฒนาคุณภาพดินในระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

- ถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาที่ดิน

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตพื้นที่ทำนา (ศักยภาพการผลิตสูง ประเภทที่ 1) เนื้อที่ 1,894.83 ไร่	การปรับปรุงบำรุงดิน	293,000
	- การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	15,000
	- จัดหาปุ๋ยเพื่อการเกษตร(หินปูนฝุ่น)	198,000
	- โครงการรณรงค์ไถกลบตอซังเพื่อบรรเทาภาวะโลกร้อน	80,000
2. เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพการผลิตสูง ประเภทที่ 1) เนื้อที่ 1,826.63 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	226,400
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	2,000
	1.2 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	224,400
	2. การบริหารจัดการน้ำ	267,000
	2.2 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	267,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	480,000
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	480,000
	4. พัฒนาคุณภาพดินในระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่	10,000
4.1 ถ่ายทอดองค์ความรู้	10,000	

ตาราง 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
3. เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพการผลิตสูง ประเภทที่ 1) เนื้อที่ 508.76 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	226,400
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	2,000
	1.2 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมต์	224,400
	2. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	168,000
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	168,000
รวมเขตเกษตรกรรม	3. การรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและลดโลกร้อน	68,000
	3.1 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	68,000
	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	745,400
	2. การบริหารจัดการน้ำ	267,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	648,000
	4. การรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและลดโลกร้อน	68,000
	รวมแผนงาน/โครงการ	1,728,400

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตพื้นที่เกษตรกรรม 1. เขตพื้นที่ทำนา (ศักยภาพการผลิตสูงประเภทที่ 1) เนื้อที่ 1,894.83 ไร่ 2. เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพการผลิตสูงประเภทที่ 1) เนื้อที่ 1,826.63 ไร่ 3. เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพการผลิตสูงประเภทที่ 1) เนื้อที่ 508.76 ไร่	การแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรม พื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน และเพิ่มศักยภาพการผลิต 1) โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวพันธุ์ดี (ศูนย์วิจัยข้าวปัตตานี) 2) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวในรูปแบบแปลงใหญ่ (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ ร่วมกับศูนย์วิจัยข้าวปัตตานี) 3) โครงการส่งเสริมการฟื้นฟูนาร้าง (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ ร่วมกับศูนย์วิจัยข้าวปัตตานี) 4) โครงการส่งเสริมใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินในแปลงนาข้าว (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ) 5) โครงการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพจากหอยเชอร์รี่และเศษวัสดุเศษเหลือ (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ) 6) โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวคุณภาพเพื่อจำหน่าย (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ) 10) โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพมะพร้าว และการบริหารจัดการสวน (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ) 11) โครงการส่งเสริมทำการเกษตรเพิ่มรายได้ในสวนมะพร้าว (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ) 12) โครงการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตมะพร้าวเพื่อเพิ่มมูลค่า (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ) 13) โครงการส่งเสริมทำการเกษตรผสมผสาน แหล่งสร้างรายได้ (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ) 14) โครงการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก (สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ) 15) โครงการบริการจัดการและเชื่อมโยงเครือข่ายตลาดสินค้าและผลผลิตทางการเกษตร (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานี)

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568 – 2572)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยนับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
1. ปรับปรุงคุณภาพดิน															
เขตพื้นที่ทำนา (ศักยภาพการผลิตสูงประเภทที่ 1) เนื้อที่ 1,894.83 ไร่	1.1 จัดหาปุ๋ยเพื่อการเกษตร (หินปูนฝุ่น)	ตัน	-	-	33	33	33	99	-	-	39,600	39,600	39,600	118,800	พต.
	1.2 ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินเปรี้ยวดินเค็มภาคใต้	ไร่	-	-	33	33	33	99	-	-	495	495	495	495	พต.
	1.3 ส่งเสริมการปรับปรุงคุณภาพดินด้วยปุ๋ยพืชสด	ไร่	-	-	200	200	200	600	-	-	3,000	3,000	3,000	9,000	พต.
	1.1 โครงการรณรงค์เฝ้าระวังและลดโลกร้อน	ไร่	-	-	-	20	20	40	-	-	-	20,000	20,000	40,000	พต.
1. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน															
เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพการผลิตสูงประเภทที่ 1) เนื้อที่ 1,826.63 ไร่	1.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	-	100,000	100,000	100,000	100,000	400,000	-	120,000	120,000	120,000	120,000	480,000	พต.
	2.1 ถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาที่ดิน	แปลง	1	1	1	1	1	5	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	10,000	พต.
3. ปรับปรุงคุณภาพดิน															
เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพการผลิตสูงประเภทที่ 1) เนื้อที่ 1,826.63 ไร่	3.1 จัดหาปุ๋ยเพื่อการเกษตร (โดโลไมท์)	ตัน	-	33	33	33	33	132	-	56,100	56,100	56,100	56,100	224,400	พต.
	3.2 ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	-	66	66	66	66	264	-	990	990	990	990	3,960	พต.
4. การบริหารจัดการน้ำ															
เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพการผลิตสูงประเภทที่ 1) เนื้อที่ 1,826.63 ไร่	4.1 ก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	บ่อ	-	5	5	-	5	15	-	89,000	89,000	-	89,000	267,000	พต.

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยนับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพการผลิิตสูงประเภทที่ 1) เนื้อที่ 508.76 ไร่	1.ปรับปรุงคุณภาพดิน 1.2จัดหาปูนเพื่อการเกษตร (โดโลไมต์) 1.2 ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	ตัน ไร่	-	33	33	33	33	132	-	56,100	56,100	56,100	56,100	224,400	พด.
	2. การรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและลดโลกร้อน														
	2.1โครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	ไร่	-	10	10	10	10	40	-	17,000	17,000	17,000	17,000	68,000	พด.
	3. การฟื้นฟูและป้องกัน การชะล้างพังทลายของดิน														
	3.1 การปลูกหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	-	70,000	-	-	70,000	140,000	-	84,000	-	-	84,000	168,000	พด.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นงบประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. 2567. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565. แหล่งที่มา :<https://ebmn.cdd.go.th/>. 25 กุมภาพันธ์ 2567.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2567. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565. แหล่งที่มา : <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>. 26 พฤษภาคม 2567.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567). แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>. 1 มีนาคม 2567
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2567. สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. 2567. แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2567. แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพิภ. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน (Qualitative Land Evaluations) สำหรับพืชเศรษฐกิจ. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเกษตรอำเภอปะนาเระ. 2567. แผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลท่าข้าม (พ.ศ. 2567). ไฟล์ข้อมูล.
- สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่. 2567. แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. 2567. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา : https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop_1 มีนาคม 2567.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี. 2561. ยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี (พ.ศ.2566-2570). ไฟล์ข้อมูล.
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม. 2567. แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 – 2570). อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี.
-

คณะที่ปรึกษา

นายสุชล แก้วเกาะเสบัว	ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12
นายปรีชา เจ้ยทองศรี	ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินปัตตานี

คณะผู้จัดทำ

นางสาวรุ่งนภา แดงเพ็ง	สถานีพัฒนาที่ดินปัตตานี
นางสาวสายใจ หมื่นภักดี	กลุ่มวิชาการเพื่อการพัฒนาที่ดิน
นางสาวจินดาวรรณ พิมพ์นวน	กลุ่มสำรวจและทำแผนที่
นางสาวภาณุพรรณ สระกอบแก้ว	กลุ่มวิเคราะห์ดิน
นายอภิเชษฐ ทองส่ง	กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน
นางสาวสุรีย์พร นวลศรี	กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน
นางสาวอารีณา บินยะโกะ	เจ้าหน้าที่แผนที่ภาพถ่าย

สถานีพัฒนาที่ดินปัตตานี
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12 กรมพัฒนาที่ดิน